

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ФАРМАЦІЯ» В УНІВЕРСИТЕТАХ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

© Буданова Л. Г., 2016
<http://orcid.org/0000-0002-3679-5074>

Стаття присвячена аналізу педагогічних умов проведення моніторингу знань майбутніх фармацевтів в східноєвропейських країнах.

Встановлено, що навчально-виховний процес у вищому закладі освіти є замкненою системою управління, яка забезпечує як прямий, так і зворотний зв'язок між викладачами і студентами. Ефективне управління педагогічним процесом неможливе без організації педагогічного моніторингу якості навчальних досягнень студентів.

Зазначено, що у процесі формування професійних знань майбутніх фармацевтів важливо забезпечити умови, за яких студенти мають перебувати в різних ситуаціях під час виконання професійних обов'язків, приймати оптимальні рішення.

Ключові слова: педагогічна умова, професійні знання, професійні обов'язки, майбутні фармацевти, управління, організація, Східна Європа.

Буданова Л. Г. Педагогические условия проведения мониторинга знаний студентов, которые обучаются по специальности «Фармация» в университетах стран восточной Европы.

В статье проанализированы педагогические условия проведения мониторинга знаний будущих фармацевтов в восточноевропейских странах.

Определено, что в процессе формирования профессиональных знаний будущих фармацевтов важно обеспечить такие условия, при которых студенты должны находиться в разных ситуациях во время выполнения профессиональных обязанностей, принимать оптимальные решения.

Установлено, что учебно-воспитательный процесс в высшем учебном заведении является замкнутой системой управления, которая обеспечивает как прямую, так и обратную связь между преподавателями и студентами. Эффективное управление педагогическим процессом невозможно без организации педагогического мониторинга качества знаний студентов.

Ключевые слова: педагогическое условие, профессиональные знания, профессиональные обязанности, будущие фармацевты, управление, организация, Восточная Европа.

Budanova L. G. Grounding of pedagogical conditions of students' knowledge monitoring studying "Pharmacy" in the Universities of East European countries

The article deals with the pedagogical conditions for future pharmacists' knowledge monitoring in Eastern European countries.

It was determined that during future pharmacists' professional knowledge formation is essential to ensure an environment in which students have to be in different situations during their professional duties execution in order to make optimal decisions. It was found that the educational process in higher educational establishments is a closed control system providing both direct and feedback between teachers and students. Effective management of the pedagogical process is not possible without the organization of pedagogical monitoring of students' knowledge quality.

Monitoring helps: to plan educational and methodical work; identify students' ways for correcting deficiencies knowledge and skills; improve students' educational achievements and effectiveness of training at every subjects.

So, monitoring is the learning process, which involves studying, analyzing and evaluating results of students' learning activities to teacher in order to determine their effectiveness, as well as receive information for further correction. In this case, monitoring is aimed at improving students' learning. When almost all students of a particular teacher with the introduction of monitoring will increase the performance, then the teacher get satisfaction from their professional work.

During our research we have reviewed and analyzed the types of classes at the Faculty of Pharmacy which monitored students' academic progress and number of hours in each course.

Therefore, monitoring of the quality of students' educational achievements in the specialty "Pharmacy" is held in higher educational establishments by providing teachers methodical preparation for monitoring implementation in the educational process and involve students as subjects of the educational process, the use of new information technologies.

Key words: *pedagogical conditions, professional knowledge, professional responsibilities, future pharmacists, management, organization, East Europe.*

Постановка проблеми. Сьогодні у світовій практиці послуги фармацевтів і їхня участь в медичній допомозі, орієнтованої на пацієнта, пов'язують з поліпшенням медичних і економічних результатів, із зменшенням випадків побічних ефектів лікарських засобів, поліпшенням якості життя і зниженням захворюваності та смертності, що в свою чергу є результатом поступового розширення традиційних ролей кожного з учасників процесу фармакотерапії [5, 8].

У багатьох країнах світу відбулися значні зміни у відносинах між системами охорони здоров'я та фармацевтичною професією. Роль фармацевта

змінилася: від посередника і постачальника фармацевтичної продукції до ролі постачальника послуг і інформації, а в подальшому до фахівця, що забезпечує допомогу пацієнту. У зв'язку з тенденціями, що мали місце на світовому фармацевтичному ринку, виникла гостра необхідність перегляду професійної підготовки фармацевтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці педагогічних умов організації навчального процесу присвятили свої праці В. Андрєєв, Ю. Бабанський, В. Беспалько, Л. Виготський, І. Лернер, В. Сластьонін та інші. Зусилля цих учених були спрямовані на визначення сутності понять “педагогічні умови”, “педагогічні ситуації” та інші.

Мета статті – визначення і аналіз педагогічних умов, що забезпечують проведення моніторингу навчальних досягнень майбутніх фармацевтів у східноєвропейських університетах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки категорія «умова» є загальнонауковою, то проаналізуємо її спочатку з позиції філософії. У філософському словнику умова визначається як категорія, в якій відображено універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує [3, с. 30-35].

З точки зору філософії, умова це те, від чого залежить предмет чи сукупність предметів, характер їх взаємодії, функціонування і розвиток. З педагогічної точки зору найчастіше вивчаються загальнопедагогічні або організаційно-педагогічні аспекти поняття «умова», а точніше, обставини та об'єкти навколишньої дійсності, суб'єкти різних видів діяльності, засоби, методи і форми організації і реалізації даного процесу. Це наочно представлено у визначеннях різних авторів:

На думку В. Андрєєва [2, с. 41-43] умови – єдність суб'єктивного і об'єктивного, внутрішнього і зовнішнього, сутності і явища; Ф. Константинов [2, с. 46] вважає, що умови є сукупністю об'єктів (речей, процесів, відносин тощо), необхідних для виникнення, існування або зміни даного об'єкта (обумовленого).

У філософському словнику зазначається, що «умови – це те, від чого залежить щось інше (обумовлене), що робить можливим наявність речі, стану, процесу».

У ході дослідження встановлено різні точки зору на проблему «умови». Так, Ю. Бабанський визначає педагогічні умови навчання як становище, в якому компоненти навчального процесу представлені в найкращому взаємовідношенні, яке надає можливість викладачеві плідно викладати, керувати навчальним процесом, а учням успішно навчатись [1, с. 91]; І. Лернер педагогічні умови розглядає як фактори, які забезпечують успішне навчання [2, с. 41-42]; Л. Малаканова під організаційно-педагогічними умовами розуміє необхідні і достатні обставини, від яких залежить ефективність оцінювання професійного становлення майбутнього вчителя; визначає їх Н. Бугаєць, як необхідні і достатні обставини, від яких залежить ефективність навчально-виховного процесу [2, с. 45].

Погоджуючись з баченням сутності педагогічних умов дослідників, у контексті нашого дослідження ми тлумачимо педагогічні умови як сукупність факторів, що забезпечують успішний перебіг моніторингу якості навчальних досягнень студентів.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить [8, с. 5], що на фармацевтичних факультетах в університетах країн Східної Європи під час навчальної діяльності майбутніх фармацевтів створюються відповідні педагогічні умови для розвитку професійної мотивації, для формування основ безперервного професійного зростання особистості.

У ході нашого дослідження, ми визначили які мотиви спонукають студентів країн східної Європи до професійного навчання [4; 6; 7]. :

- інтерес до роботи фармацевта;
- інтерес до навчання за спеціальністю „Фармація”, що є покликанням до майбутньої професійної діяльності у галузі фармації, а саме: приготування і виробництво лікарських засобів; організаційно-управлінської; контрольної-дозвільної; медико-фармацевтичної; інформаційно-просвітницької; науково-дослідницької;
- потреба навчання на фармацевтичному факультеті та набуття професійних знань та вмінь з фундаментальних, хімічних, технологічних, медико-фармакологічних та соціально-економічних дисциплін;
- бажання найбільш повно реалізувати свої знання, вміння, навички і здібності в майбутній професійній діяльності в фармацевтичній галузі;

- бажання допомагати людям зберегти їхнє здоров'я, через те свою майбутню професійну діяльність пов'язують з фармацевтичною галуззю;
- прагнення в подальшому планувати й реалізовувати кар'єрне зростання у фармацевтичній галузі.

Сучасна психолого-педагогічна наука досить ґрунтовно досліджує процес формування професійної й пізнавальної мотивації до навчання у студентів.

Наявні визначення понять дозволяють застосовувати різноманітні педагогічні технології й методи з метою формування стійкого інтересу майбутніх фармацевтів до професійної діяльності і на основі пізнавального інтересу формувати позитивну мотивацію до навчання. Одним з ефективних шляхів формування професійної й пізнавальної мотивації до навчання ми вважаємо застосування прийомів і методів стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що мотиви навчання поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні мотиви є результатом спілкування з педагогами, групою, суспільством і набувають форми вимог, вказівок, підказок чи примусу, що зустрічає внутрішній опір особистості. Внутрішні мотиви – це бажання здійснювати навчальну діяльність для себе.

Окреслені педагогічні умови впливають на ефективне формування професійних знань майбутніх фармацевтів.

Нами було опрацьовано досвід східноєвропейських фармацевтичних факультетів, а саме:

- *Болгарія*: Медичний університет, фармацевтичний факультет, Софія, Болгарія;
- *Польща*: Медичний університет, фармацевтичний факультет, Гданськ; Медичний університет, школа фармації, Лодзь; Варшавська медична академія, фармацевтичний факультет, Варшава; Ягиллонський університет, факультет фармації та медичної аналітики; Вроцлавський медичний університет, фармацевтичний факультет.
- *Румунія*: 1. Медичний університет Крайови, фармацевтичний факультет; Університет медицини та фармації «Карол Давила», фармацевтичний факультет.
- *Словаччина*: Університет Камениус, фармацевтичний факультет, Братислава.

- *Угорщина*: Медичний університет Альберт Сент Георги, фармацевтичний факультет, Сегед; Медичний університет Земмельвайса, фармацевтичний факультет; Печський медичний університет, фармацевтичний факультет,

- *Чехія*: Університет Чарльза, Градец-Кралове, фармацевтичний факультет.

Як свідчить досвід країн Східної Європи, в цілому, під час навчально-виховного процесу створюються умови, які забезпечують формування професійних знань та вмінь у майбутніх фармацевтів. Отже, саме педагогічні умови організації навчального процесу впливають на формування рівня навчальних досягнень студентів за спеціальністю «Фармація».

Проведений аналіз дає можливість зробити такі висновки, що умовами, які сприяють ефективному формуванню професійних знань, умінь, навичок, якостей особистості майбутнього фармацевта, є зокрема [4; 5; 6; 7; 8]:

- залучення управлінського складу фармацевтичних закладів щодо формування професійної культури майбутніх фармацевтів;
- формування у фармацевтів моральних цінностей відповідно до належної практики фармацевтичної освіти (GPER);
- удосконалення методики проведення занять з майбутніми фахівцями фармацевтичної галузі.

Таким чином, педагогічні умови створюються в навчальному процесі свідомо і мають забезпечувати результат якісного формування професійних знань, вмінь та навичок у майбутніх фармацевтів.

Необхідно зазначити, що навчально-виховний процес на фармацевтичних факультетах країн Східної Європи є замкненою системою управління, яка забезпечує як прямий, так і зворотний зв'язок між викладачами і студентами. Ефективне управління педагогічним процесом неможливе без організації педагогічного моніторингу якості навчальних досягнень студентів.

Відтак, коли прийнято рішення щодо проведення моніторингу якості навчальних досягнень студентів на фармацевтичних факультетах університетах, то першим кроком у здійсненні цього процесу є, насамперед, його планування. Воно може складатися з: психологічної та організаційної підготовки викладачів і студентів до вимірювань; визначення завдань моніторингового дослідження; створення групи координаторів, яка очолить

здійснення моніторингу (якщо моніторинг проводиться у межах однієї дисципліни, то відповідальним може стати або сам викладач, або незалежний експерт, який є достатньо компетентним у питаннях, пов'язаних із здійсненням моніторингу); визначення кількості проведення вимірювань.

У більшості випадків на фармацевтичних факультетах країн Східної Європи переважають групові форми роботи. Викладач і студенти спільно проводять дослідницьку роботу щодо відкриття закономірностей, наприклад, у з'ясуванні складу препарату та його властивостей. При цьому викладач – рівноправний учасник навчальної праці, діловий партнер. Його педагогічна діяльність, яка є формою управлінської діяльності, вирішує два взаємопов'язані завдання: забезпечення процесу розвитку особистості і постійна самозмінна педагога.

Наведемо основні причини зацікавленості викладачів вищих навчальних закладів у здійсненні моніторингу. Отже, моніторинг сприяє:

- підвищенню кваліфікації викладачів;
- побудові навчального процесу, визначивши найбільш ефективні форми і методи доведення знань до студентів;
- плануванню роботи викладача на суб'єкт-суб'єктній основі, тобто виконуючи роль помічника студента;
- отриманню задоволення від професійної діяльності, якщо підвищилась успішність після здійснення моніторингу;
- зменшенню навантаження в роботі зі студентами, оскільки моніторинг, який здійснюють студенти (суб'єкти моніторингових досліджень), передбачає самостійну організацію власної навчальної діяльності останніх.

Проведений нами аналіз довів, що результати моніторингових досліджень на фармацевтичних факультетах східноєвропейських країн сприяють не тільки підвищенню професійної кваліфікації викладачів університету, а й повноцінному розвитку особистості студента.

Наведемо основні причини зацікавленості студентів фармацевтичних факультетів у здійсненні моніторингу. Моніторинг сприяє:

- підвищенню відповідальності студентів за роботу, яка виконується;
- набуттю охайності;
- формуванню позитивних якостей;

- формуванню самооцінки студентів завдяки тому, що моніторинг допомагає студентові самому дати лад своїм знанням і здібностям;
- розвитку самостійного мислення студентів через те, що вони самостійно здійснюють дослідження як суб'єкти моніторингу.

Отже, здійснення моніторингу надає можливість студентам зіставляти свою роботу з вимогами до оволодіння певною дисципліною і внести необхідні корективи у власну навчальну діяльність. Завдяки цьому процесу студент матиме уявлення, над чим йому слід додатково працювати.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Визначено, що до педагогічних умов, які позитивно впливають на професійні знання майбутніх фармацевтів належать: залучення управлінського складу фармацевтичних закладів щодо формування професійної культури фахівців-фармацевтичної галузі; формування у майбутніх фармацевтів моральних цінностей відповідно до належної практики фармацевтичної освіти (GPER); удосконалення методики проведення занять зі студентами спеціальності «Фармація».

Використовуючи моніторинг у навчальному процесі, викладач встановлює зворотний зв'язок зі студентом при переході від одного рівня засвоєння навчального матеріалу до іншого й довіряє студентові поточний контроль за процесом засвоєння знань [7]. У зв'язку з цим моніторинг набуває великого значення, оскільки не тільки коректує процес навчання з урахуванням індивідуальних потреб студентів, але і навчає їх більш адекватно оцінювати свої власні досягнення і навчально-пізнавальну діяльність у цілому.

Перспективу дослідження ми бачимо в подальшому науковому обґрунтуванні педагогічних умов, які сприятимуть ефективному професійному становленню помічників-фармацевтів та клінічних фармацевтів.

Література

1. Алексюк А.М. Порівняльно-педагогічний аналіз двох систем (технологій) навчання у вищій школі // Гуманітарні аспекти реформування і розвитку національної системи освіти. – К., 1994. – С. 103-111.
2. Кайдалова Л.Г. Формування професійних знань, умінь та навичок із застосуванням сучасних педагогічних технологій // Теорія та методика

навчання та виховання: Зб. наук. пр. / За ред. Г.В. Троцько. –Х.: ХДПУ. 2001. Вип. 8.– С.41–47.

3. Контроль навчально-пізнавальної діяльності школярів і студентів: Зб. наук. пр. / За ред. В.І. Лозової.–Х.: ХДПУ, 1999.–176 с.

4. Benet, Leslie Z.; Pharmacy Education in an Era of Health Care Reform; American Journal of Pharmaceutical Education, v.58, p399-401, 2004.

5. European Pharmaceutical Students' Association; 'Evaluation of Pharmacy Education', EPSA Statement of Opinion, 1996.

6. European Pharmaceutical Students' Association; Basic Principles of Pharmacy Education, EPSA Congress, Malta, 1999.

7. World Congress on Pharmacy Education; Educating Pharmacists for the Future, A twenty year perspective, Abstracts 1998.

8. World Health Organization; The Role of the Pharmacist in the Health Care System, Preparing the Future Pharmacist: Curricula Development; WHO, 2007